

הסכמות (לפי סדר הא"ב)

כ"ט ד

בד"צ דק"ק שכונת קראון הייטס Beth Din of Crown Heights

390A Kingston Ave.

Brooklyn, New York 11213

Telephone (718) 604-8000

Fax (718) 773-0186

ב"ה, כ"ח מנחם אב, יוכ"ק מוקדם, ה'תשע"ב

אפריון נמטיי למרי דכיא, הרה"ח שמעון שי גדסי, אשר העיר את רוחו, רוח טהרה, מאי וטהר טהר גברא, ששקד שומר ואסף איש טהור, אמרות טהורות, בהלכות הצריכות בדיני טהרה והשייך לזה, מגדולי הפוסקים. וגבוה מעל גבוה שומר, מדברי רבותינו נשיאנו, אשר מפיהם אנו חיים ומימיהם אנו שותים. ואף גם זאת לרבות דחזי לאצטרופי, כל שהוא יד ושומר מצטרף, ליקוטי בתר ליקוטי משירי טהרה, דבר שיש בו דעת לישאל, כזה טיהר איש פלוני חכם, את אחרונים הוא בא.

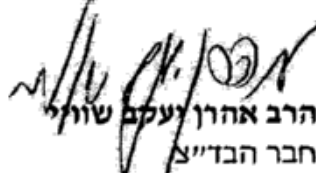
ואת הכל עשה יפה בעט"ו, ורשמם למשמרת לאות עלי גליון, בחיבור לטהרה, וכבר איתמחי גברא, והווייתו ע"י טהרה, בחיבוריו שי"ל ע"ע, לא כלתה שמירתו, וכך הי' מונה אחת ושבע, את שדרכו לימנות מקדש שבעה: שמירת הכשרות, שמירת הברכות, שמירת השבת, שמירת המועדים, שמירת התפלה ושמירת מצוות היום (בנוסף לסי' ביאור הלי' שבת ג"ח), וכעת הוסיפו לו שמירה על שמירתו, ושמו יקבנו "שמירת הטהרה", אלו שבע מדות שמנו חכמים. וכמעשהו בראשונה בשני' בשלישית ברביעית בחמישית ובשישית, תן תעשה בשבעה, מונה ששה ומשמר שבעה, חצבה עמודי' שבעה. אך זאת הפעם, הפליא והגדיל לעשות, תן חלק לשבעה, הן הן גופי הלכות, ופירש"י (אבות ספ"ג) "חמורות הן יותר מדאי ויש בהן עומק גדול". ואף גם באלה, הכינה וגם חקרה, ערוכה בכל ושמורה, בסדר נאות, בטוב טעם ודעת, ובסדר מסודר, דבר דבור על אופנו, למען ידעו דור אחרון, וכל העם ישמרו משמרת אלקיהם ומשמרת הטהרה, ושמרו את כל התורה הזאת.

ואם כי מרוב הטירדות אשר סבונו גם סבבנו, נבצר מאתנו לעיין כראוי בכל פרט ופרט, בפנים כבחוף, כאשר עם לבבנו, תחילתן אע"פ שאין סופן ספורים לפנינו, ובהלכות הצריכות שיד הכל ממשמשין בהן, ובפרט בעניני טהרה, צריכים לישב על כל טפת דיו שבעה נקיים (ובלשון רש"י שם: "שים לבך עליהן"). ובהקדמת בעלי הנפש להראב"ד: "ראיתי רבו עלילותם ונפלאו סודותם מהרבה בני אדם וכי הדברים קרובים לשגות בהם ואשר רובם מתנהגים עליהם בשגגה, נתתי את לבי לתור לדרוש ולחקור את סודם ולעמוד על תכונתם". ובפי' עץ יוסף לויק"ר פי"ט, ג: לא בקיאי בהו אינשי כולי האי וכו' צריכים דקדוק רב וכו' והסכנה בטעותם מרובה), ובכגון דא כל היד המרבה לבדוק בחו"ס משובח – אין דנין אי אפשר מאפשר, ואוקי גברא אחזקתי, גברא בחזקת טהרה קאי, ובחזקת שימור קיימי, מחזיקין טהרה ממקום למקום, שחזקתו מן המקור, ממקום קדוש יהלכון, העשוי לשמירה טהור, ואין לך בדיקה גדולה מזו.

ולא נצרכה אלא לברכה, שיזכה לברך על המוגמר, כתבים אין להם שמירה אלא בשמי קור"א, ויפוצו מעיינותיו חוצה, הלוך והוסיף ואור, וטהור ידים יוסיף אומץ, הבא לטהר מסייעין אותו, ואחר תטהר, אחר אחד לכולן, באחרית הימים, שומרים לבוקר, למען טהר את הארץ, ביום טהרי אתכם, בגאולה האמיתית והשלמה, תיכף ומי"ד ממ"ש,

וכתיבה וחתימה טובה

הרב יוסף יעקב ברוין
חבר הבד"צ

הרב אהרן יעקב שוורץ
חבר הבד"צ

ולמען תת אות, אות חבת הקודש, אציגה נא את אשר עמדי, מדי עברי בין בתרי אמריו, ללקט אורות זה גרגיר, עלה בידו צרור או גרגיר, גרגירא אפילו לדידי מעלי.

א. בפ"א בתחילתו, בנוגע להרגישה ובדקה ולא מצאה, שבזמנינו הרגשה זו לא שכחא. – ולענ"ד, עדיין צריכים אנו למודעי, כי לא עם בינות הוא להבחין בין הרגשה להרגשה. ונחוץ להדגיש, שרובא דרובא דנשים

הסכמות (לפי סדר הא"ב)

התורה

אוצר החכמה

-ב-

הצובאות פתח אהל מועד לשאול בזה, ויושבות ומבכות שהרגישו ובדקו וכו', ונדמה להן שהן מהמיעוט המרגישות, באמת לא חלי ולא מרגישין כלל, וכוונתן רק לרטיבות מבחוץ (ולפעמים מרגישים לחות שבאוי"מ) שאינה בגדר הרגשה כלל לכו"ע (ראה שו"ת שירי טהרה סק"צ תשו"י כה ד"ה ובנדון. שו"ת דברי חיים ח"ב סי' סו), ונשי דידן טועות ומבלבלות בין זה לזיבת דבר לח. (ולהעיר משו"ת הצ"צ יו"ד סקנ"ב ד"ה אמנם [להסברא שבהרגשת זד"ל מחוייבת לבדוק]: וידוע דרך נשים המתמירות שנדמה להן שמרגשת כמ"פ ביום. ובשו"ת דברי חיים שם: בזה"ל שכיח בנשים שנדמה להם לזיבת דבר לח. וצ"ע"ק בשו"ת בית שלמה מהדו"ב יו"ד ח"ב סט"ז). ובלא"ה, בכל ספק הרגשה ולא מצאה כלום טהורה היא (ראה שו"ת שאילת יעב"ץ ח"ב סי' סה. שו"ת נובי"ת סק"יח. ועוד), וכש"כ לדין שאינן בקיאות להבחין.

ואכן, כבר שקו"ט כו"כ לפ"ז בגדר טומאת נדה מה"ת בזמנינו, ובפרט שידוע שכהיום אינן מרגישות גם זד"ל (לא מהמקור ולא בביה"ח, וכמ"פ – גם לא מביה"ח לחוץ. ולהעיר משו"ת הצ"צ סצ"ו סק"ת. וראה שו"ת אג"מ יו"ד ח"ד סי"ז), והעלו בכמה אנפי, ויש שקרובים דברי אלו להיות כדברי אלו. ובהיות ושאלה זו עולה תדיר על שולחן מלכים, מאן מלכי רבנן, כדאי לסכם עיקרי הדברים, וללקטן לפונדק אחד. ואלו הן:

(א) זה יצא ראשונה, דלדעת כמה ראשונים א"צ הרגשה מה"ת, וגם כשודאי לא הרגישה טמאה מה"ת (ראה שו"ת אדה"ז סקפ"ג סוסק"ג בהגהה. הגהה הא' לקו"א סק"ב שם. ונז"י גם בסק"צ סק"א). ובשו"ת צ"צ סוסי" קל שנחשב ספיקא דדינא.

(ב) ואם אחרת יקח, באו"א, גם לרוה"פ שצ"ל הרגשה, י"א דה"ט בכדי לברר שבא מגופה, אבל בודאי מגופה טמאה ללא הרגשה. וכ"ה בתורי"ד נדה נו, ב ד"ה אמר שמואל. וראה בשו"ת אדה"ז מהדו"ב לסקפ"ג בארוכה. וראה בסד"ט סק"צ סקצ"ג ד"ה וטרם אכלה.

(ג) ועוד בה שלישי, באו"א קצת, שבמקום ובמצב שאינן מרגישות א"צ בהרגשה, ועפמשי"כ הצפעי"ן אסו"ב פ"ד ה"א בטעם שקטנה מתטמאת ואפי" בת יומה, דאדרבה – מה שצריך הרגשה הוא משום דאלי"ה איכא ריעותא, דמוכח שאינו מגופה, משא"כ כשלא שייכא בהרגשה. ובנדו"ד, שדרכה ללא הרגשה ליכא ריעותא. (ולהעיר שבסד"ט סק"צ סק"א ד"ה וכבר כ' בקטנה שאילו היתה גדולה היתה מרגשת. וצ"ב).

(ד) ועל ארבעה אשיבנו, בסגנון אחר קצת, דמה"ת טמאה בדרך ראייתה, ובלי הרגשה ל"ה דרך ראייתה. וא"כ כל שדרך לראות בלי הרגשה א"צ הרגשה. ויסודו ברשב"א נדה שם ד"ה תרתי בשם מורו (וראה ח"י חת"ס שם. שו"ת חת"ס יו"ד סקע"א ד"ה עוד. שו"ת צלעות הבית להבית מאיר סי"ג, הובא בשו"ת הצ"צ סצ"ח סק"א. ועיי"ש סקכ"ט ד"ה ולכא"ו. וראה פרדס רמונים פתיחה (יא, ב. שם לג, ד)).

(ה) וחמישיתו יוסף עליו, שגוף הענין שיודעת שבא מבשרה נקי הרגשה. וכ"ה בבית מאיר סקפ"ח ס"ד ד"ה תשובת: כל שיודעת מהיציאה אא"פ בשו"א שלא בהרגשה שזה גופא הרגשה הוא. (וראה שו"ת תפארת צב"י יו"ד ח"ב סי"ח בארוכה. שו"ת ראש הברזל סי"ג). וכבר קדמם בשו"ת מהר"ח או"ז סוסי" קיב בשם הר"י עובדיה: שתרגיש בבשרה כלומר שמצאה דם בבשרה אפי" אינה מרגשת ביציאתו. [ודבריו הובאו בשו"ת מהרש"ם ח"ב סקפ"ב]. וכבר העירו שכ"מ קצת ברש"י נדה ג, א ד"ה מרגשת: שיודעת בעצמה כשיוצא דם ממנה. וכ"מ בכ"מ בפרש"י (ב"ק לח, ב ד"ה מקום. חולין נה, א ד"ה חוץ. נדה מב, ב ד"ה אמר. שם סב, ב ד"ה א"ל). ולהעיר מלי תוס' רי"ד הנ"ל: הרגישה וידעה שיצא הדם. ויל"ד. [ולהעיר משו"ת אדה"ז מהדו"ב לסקפ"ג ד"ה והנה: הרגשה וראי"ה תדא מילתא היא דסתם ראי"ה וכו' ראי"ת הלב או עין השכל והמחשבה והדעת שמרגיש ויודע בשינוי הגוף. אבל שם ר"ל הרגשת הגוף ממש או עכ"פ דזד"ל, עיי"ש בהגהה. אבל להעיר מהג"ה ע"ז בפס"ד להצ"צ (רכז, ג), דלהתוס' ינטמאתי זהו ידיעה ברורה יתור מהרגשה"י. ויומתק לפמשי"כ בשו"ת בית יצחק יו"ד סט"ו סק"ג ד"ה והנה (וכ"מ לכא"ו בשו"ת בשב יעקב סל"ו בתשו"י ר' גבריאל ד"ה אמנם כן נ"ל), דהטעם שצ"ל הרגשה הוא כדי שתדע שראתה ותזהר מקדשים ומבעלה, דאלי"כ אי"ז דרכי נועם שתטמא בלי דעת. ולהעיר מתורת הבית להרשב"א ב"ז ש"ג: עד שתראה או עד שתרגיש שיצא.

(ו) ומונה ששה, שי"א שהרגשת הגוף, שראשה ואברי" כבדים עלי, בכלל הרגשה היא, ראה שו"ת מהר"ם שיק יו"ד סקפ"ד סק"א. הגהות אמרי ברוך יו"ד סוסי" קפט. שו"ת הר המור ספ"א. וראה שו"ת צי"א ח"ו סכ"א. ועוד. ולהעיר משו"ת צ"צ יו"ד סצ"ז סק"ה. ובסד"ט סק"צ סק"א ד"ה אמנם, במוסגר: וה"ה כל מקרים שבגופה.

-ג-

ז) ועולין למנין שבעה, שבאמת מרגישות הן והבל יפצה פיהן – ערוה"ש יו"ד סקפ"ג סס"א. ובבחי ארגישה ולאן אדעתה, דחזקת הדם שבא בהרגשה. [ואף שלא אמרינן הכי מה"ת אלא מדרבנן, ורק באשה שרוב ימי טמאים ובהרגשה (ראה תוד"ה קתני – נדה נו, ב. רש"י ד"ה מדרבנן – שם נח, א. ושם בתוס') – צ"ל שלזמן ארוך שאני. או שבזמנינו שנחלשו החושים שאני]. וי"ל ע"ד דוגמא, דשוטה לאו בת הרגשה היא, ו"כל ראיותי בלא הרגשה" (לי ריטבי"א נדה ג, א). וברש"י (שם ד"ה והאיכא שוטה): שאינה **מבינה** להרגיש. ובמשנה אחרונה פ"ה מ"ג (לגבי שוטה וקטנה) מבאר דרובא רואות בהרגשה. ושו"מ כע"ז ממש בשו"ת תשורת שי מהדו"ת סי' קא בסופו, שבזמנינו שנחלשו החושים דמי לשוטה. (ועיי"ש בערוה"ש שמוכיח שגם בזמנינו מרגישות מזה שמקיצות משנתן. וכ"ה בנדה שם: ישינה נמי אגב צערא מיתערא. וצ"ע במציאות ימינו, שנשתנו הטבעים וכידוע אינן מקיצות משנתן. ולהעיר מהפלוגתא בראתה בשעת שינה. ואכ"מ).

1234567

ח) ועל השמינית, דמיתאמרי בי מדרשא, דקים להו לרבנן שרואה כל ל' יום, ולכן באין לה וסת חוששת לעו"ב שרוב נשים רואות מל' לל' יום, וא"כ ברואה מדי חודש בחדשו קים לן שהוא דם החדר, "שאא"פ לומר שלא תראה לעולם" (כלי ח"י הרמב"ן ור"ן נדה טו, א ד"ה והוא), וכל דם החדר חזקתו שבא בהרגשה (רמב"ם אסו"ב פ"ט ה"א). וכע"ז, שבמצאה דם לפני ה"ה בחזקת הרגשה (שם), וה"ה כשודאי תמצא.

1234567

ומ"מ, לא נחתינן מספיקא, בכמה מאופנים הנ"ל בביאור החילוק בין דם לכתם (אי משום אימור מעלמא אתי ושמא עברה בשו"ש ולא אדעתה, אי משום גזה"כ דדם ולא כתם, למר כדאית ל"י ולמר כדאית ל"י. ונוסף גם הוא, שספק מהעל"י היא, ראה בשו"ע אדה"ז סק"צ סק"א. וראה מרומי שדה נדה נו, ב ד"ה אבל, בכוונת הרמב"ם אסו"ב פ"ט ה"ב), ובמיוחד – בכתמים בבגד תחתון המהודק לבשר דודאי מגופה הוא (וע"ד קינוח באמק"ט לפי שבשרה מק"ט. אבל חומרת החת"ס בשו"ת יו"ד סוסי' קסא לא נתקבלה).

וגם בזה האריכו למעניתם בכ"מ. וכבר העירו משו"ת ד"ח ח"א יו"ד סל"ז ד"ה ומתחלה, שצריך שיהי מוכח מגופו של דם שהיא ממנה, **ובלשוננו**: "שצריכה שתדע שדם זה מגופה אבל אם לא יודעת זאת רק מכח הוכחה דמאין בא הדם אם לא ממנה ע"ז אינה טמאה מה"ת". ויש שדייקו מל' הכלבו ריש ה"ה נדה, וכ"ה באר"ח שם, "שלא הרגישה **מתי יצא דם זה**", שגם כשא"י זמן יציאת הדם אינה טמאה מה"ת. אבל המעיין בגוף הדברים ישר תחזינה עינימו שאי"ז כוונתם כלל. (אבל להעיר מרמב"ן ה"ה נדה פ"ד ה"א: שתרגיש בשעה שהדם יוצא בבשרה. וכ"ה בתוה"ב ב"ז ריש ש"ד: שתרגיש בבשרה בשעת יציאת דם. וראה פס"ד להצ"צ לסקפ"ג (רכו, ג). שו"ת צ"צ יו"ד סצ"ז סק"ב).

1234567

ועוד יש לאלוק מלין לפמש"כ בשו"ת הצ"צ יו"ד סצ"ז סק"ד (ועיי"ש בסק"ג): אמרינן דם ולא כתם לתלות אף בדבר הרחוק זהו כשנמצא הכתם חוץ לגופה וכו' אין מחזיקין טומאה ממקום למקום ע"כ מקרקע לגוף האשה חשיב ממקום למקום [אבל להעיר משו"ע אדה"ז בהגהה ב' למהדו"ב סקפ"ג ד"ה ומיהו צ"ע], אבל עד כיון שהי בגופה וכו' אי"ז ענין לממקום למקום שהרי הי' תוך מקום שאנו דנין עליו. וכע"ז ממש, ובאר"ח קצת, כתב במק"א (שם סצ"ה) להשי' שא"צ הרגשה, וז"ל: גזה"כ הוא דם ולא כתם, דכל שודאי לא ראתה ר"ל שלא הי' לה שום ידיעה כשיצא הדם מגופה רק מצאתו אח"כ בבגדה אפי' ודאי בלי ספק יצא מגופה וכו' טהורה ואע"ג דלא בעינן הרגשה וכו'. ושם בהמשך לזה: כיון שהיא רואה בעיני' שהדם יוצא משם וכן כשמכנסת עד נקי ומוציאתו מלוכלך בדם וכו' טמאה ודאית ואע"פ שלא ידעה מהדם רק אחר יציאת העד מגופה וכו' דמיד שמכנסת העד הוא נופל הספק שמא ימצא שם דם וא"כ נפל הספק בהיות העד בגופה ואח"כ כשהוציאתו בדם איגלאי ונתברר ספק זה וה"ל כאילו נתברר בהיותו בגופה, משא"כ גבי בדקה קרקע עולם נתברר בהיות הדם מובדל מגופה ובהיותו בגופה לא הי' ספק כמו גבי עד כו' ע"כ זהו כתם אע"ג דודאי בא מגופה וכו' כשנמצא כתם על דבר שלא הי' בגופה הרי לא ידעה כלום בשעה שיצא מגופה.

וזאת למודעי, כי זאת הפעם יצאתי מגדרי להאריך יתר על המדה, כי שמעתי באומרים לי שכמעט כל צורב העוסק בחוקי חורב מיד בראשית דרכם בלימוד הלכות נדה המה ראו כן תמהו הרגשה זו מה טיבה ותמהין ושיילין כי לא ידעו ולא יבינו, וישוטטו לבקש דבר ה' ולא ימצאו. ולאידך גיסא, חדשים מקרוב באו בזמן האחרון שכמה מיראי ההוראה יצאו לידון בדבר חדש לאסור איסור ולהחמיר בכתמים שבזמנינו (גם בפחות מכגריס ובגדים צבעונים ושאמק"ט), דילמא ארגשה. [וצל"ע, שהרי ה"ט דכתמים!]. ויש שהמציאו חילוקים חדשים (כגון דם טרי ושיעור חצי דולר וכיו"ב בחילוקים מחילוקים שונים) שלא מצאנו להם מקור בדברי הפוסקים. ולדבריהם אין קץ, ואין לך אשה טהורה לבעלה, שאין לך כל מטה שאין בה כמה טיפי דם

-ד-

[ובתוה"ב הקצר ב"ז ש"ד בסופו (בנוגע לדשאמק"ט): "אפי מלוכלך כולו בדם אינה חוששת"], וכמעט שלא הניחו בת לאאע"ה, וככותים שוינהו שיושבות על כל דם ודם. ולא אמרו חכמים הדבר להחמיר אלא להקל.

ואמנם כן, מציאות זו של העדר ההרגשה לא חדשה היא בארץ [וכמו"כ, בנוגע לבגדים הסמוכים ומהודקים לבשר, מצאנו ראינו אשר גם בימים הראשונים אשר טובים מאלה היו שלבשו כן, וכנראה מדברי הפוסקים (ראה לדוגמא בשו"ת תפארת צב"י ח"ב ס"א. ועוד), אלא שלא היו צמודים כ"כ]. ואין כל חדש תחת השמש, וכבר הי' לעולמים אשר הי' מלפנינו מאות בשנים, שחקרוה שרים ונתחבטו מאד והרבה קולמוסים נשתברו בד"ז, וכידוע שמה"ט "התחכמו לומר די"ל גם הרגשת זד"ל מיקרי הרגשה" (לי שו"ת די"ח ח"א סל"ז ד"ה היוצא). ומי"מ (גם האומרים שזד"ל אינה בכלל הרגשה) מעולם לא עלתה על דעתם סברא זו לעקור כל דיני כתמים. (וגם בשו"ת תשורת שי מהדו"ת סי' קא בסופו שנטה קו להחמיר בזמנינו, לא כתב כן בכתמים כ"א בעד שא"ב דאמרינן כסבורה הרגשת עד היא). ואדרבה, מתוך דבריהם ניכר שגם אז הכינו וגם חקרו לדעת לעות גדר החילוק בין כתם לדם, וכנ"ל. וכלפי לייא, שבאחרונים נשאו ונתנו לאור מציאות זו איך שייך טומאת נדה מה"ת בזמנינו, ושלא יתכן כלל לומר שהגיע עת דודים ורוח הטומאה עברה מן הארץ. ועתה הפכו הקערה על פי לומר שכל כתמים בכלל הרגשה מה"ת הם, אתמהא.

ואם כי מי אני ומה אני לעמוד בשער, שליחותיהו דקמאי קעבידנא, כי ידעתי גם ידעתי, שעל ד"ז נצטער אותו צדיק, אאזמו"ר זצ"ל, כי אחז צדיק דרכו בקודש בכחא דהתיירא לטהר אשה לבעלה, לטהר דייקא (ראה שו"ת שאילת יעביץ ח"א סנ"ד. שו"ת שארית יהודא שענה"מ ס"ה ד"ה והנה. ובד"ח -- יו"ד סכ"ב). לך נא ראה משי"כ בספרו שערים מצויינים בהלכה (בהקדמה לסקני"ג ובקו"א שם. וכן בקונטרס תורת ההוראה, נד' בסוה"ס בח"א). וברא כרעא דאבוה, אאמו"ר שליט"א, הוסיף מדילי בדרכי ציו"ן בשערים מצויינים בהלכה עהש"ס (ברכות ד, ב ד"ה כדי). והעירני אחי וראש מורה ודאין אחמו"ר הרב משה שמואל שליט"א, שבנה אצלו ציו"ן עה"ג שם מכ"מ שכתבו כדברים האלה, ושכ"ה כבר בשל"ה (מס' שבועות פ' נר מצוה קפד, ב). [ולמותר להדגיש המובן ופשוט, שעד"ז לאידך גיסא דרושה זהירות יתירה בזמנינו, דשכיח טובא שרואה שלא בהרגשה ושופעת כדרך ראייתה. ועל המורה לשקול בפלס הדק היטב, שלא יהי כחא דהתיירא עדיף לי שלא כדת]. והשומע ישמע והחדל יחדל. והדברים יגעים.

ב. שם, בנוגע למראות דמים טמאים, מראה אדום אפי" בהיר, וכן מראה שחור, וכל מראה הנוטה לאדמומית. ובצבע חום וכוי יש לשאול שאלת חכם לוודא שאי"ב נטי' לאדמימות. – ופורתא לא דק, שהרי גם מראה שחור בהיר טמא, וכן בנוטה לשחור, וכמ"ש אדה"ז בשו"ע סקפ"ח סק"א בשם הר"ן, דדיהה מן השחור כזית, ואפי" דיהה מן הדיהה טמא (אף שיש חולקים – ראה בתבו"ש יו"ד סל"ח סק"ז. ועייגי"כ בדרכ"ת שם סק"צ ובסקפ"ח סק"ה. מי נדה קו"א מהדו"ק רסי' קפח. שו"ת יד יצחק ח"ג סקמ"ה. ואכ"מ). [ורק בכתם, י"א שיש לטהר בנוטה לשחור (ראה בפס"ד סק"צ סוסל"א מדי הסד"ט סק"צ סקני"ב. וכ"כ בשירי טהרה סקצ"א תשו"ב. וכ"ה בטהרת ישראל סקפ"ח בבאר יצחק סק"ה. שו"ת אמרי יושר ח"א סצ"ז. ועוד). אבל, להעיר משו"ע אדה"ז סק"צ סק"ט בשחור קצת (וראה בפרי דעה סק"צ בשפתי לוי סק"ט). אלא שתיבת קצת מוקפת במוסגר. וגם בפס"ד (שם ס"ה) השמיט תיבת קצת. וכשיטתו (הני"ל) להקל בכתם הנוטה לשחור. אולם נ' פשוט, ששחור קצת שבשו"ע אדה"ז היינו אדום הנוטה לשחור. וכ"כ במנחת פתים יו"ד סק"צ סק"ה (נד' בח"י תורה לבהמ"ח בסוף חאה"ע). ועיי"ע משי"כ אאמו"ר שליט"א בספרו שערים מצויינים בהלכה עהש"ס (נדה נט, א ד"ה נתעסקה), שיסד בציו"ן פנת יקרת אבן בוחן בכ"ז, ומשם תדרשנו].

ומי"מ יש מקום לקיים דברי הרהמ"ח ש"י קצת (שהשמיט נוטה לשחרורית, משא"כ במה שהשמיט מראה שחור בהיר), לפום מאי דמוכח בדיוק בלי כמה מהראשונים [וכן בשו"ע אדה"ז סקפ"ח סק"א וסק"ב מקום לדייק כן], שבאדום גזרו לא רק בדיהה מן הדיהה אלא גם נוטה לאדום ודומה לדומה, משא"כ בשחור אינו טמא רק דיהה מן הדיהה דשחור, ולא מראה אחר הנוטה לשחור. וטעמא רבה איכא בגווה, דשחור מצ"ע אינו מראה טמא, רק באופן אדום הוא שלקה, ולא כל שחור בא מאדום (עי' ברש"י נדה כ, א ד"ה קמ"ל). וגם באדום ישנם ד' מראות טמאים, משא"כ בשחור. ועוד דאיכא למ"ד (שם) שבאדום דיהה מכן טמא מה"ת. ומשו"ה בשחור גזרו רק בדיהה דדיהה דאתי לאחלופי ולא בנוטה לשחור. ובוה יובן בטוטו"ד מה שכמה פוסקים הקלו במראה ברין (וגרוי) וכדלקמן. [אולם, בסי' האשכול הלי' נדה סל"ט כ': כל הנוטה למראה אדום או שחור. ובמאירי נדה יט, א: כל מראה הנוטה לאדמומית או לשחרות כלל. ובבית מאיר סקפ"ח ס"א העתיק מד' בעה"נ"פ להראב"ד שער הפרישה ס"א הכ"א: כל מראה שחור טמא לפי שא"א

-ה-

בקיאתן בין שחור לדיחה ממנו. ובהכי קא קשיא ל"י על הסד"ט בנוגע למראה ברוין. אמנם במהדורת בוקוולד תשנ"ב (הכולל שינויי המהדורות ומהדו"ב) נמצא באו"א קצת: "שא"א בקיאתן בין החרת לדיחה ממנו". ועי"ש בשנו"ס בסוה"ס. וטובא יש לחלק.

אמנם, בהנוגע לפו"מ, ידוע מהנסיון כמאה עדים שכמ"פ השחור הוא מדבר זר ולכלוך בעלמא (וראה ערוה"ש יו"ד סקפ"ח ס"י. טהרת ישראל שם ס"ו. וכ"כ בשו"ת שבה"ל ח"ג יו"ד סק"ט סק"ח. וחזר ושנה ושילש דבריו, בח"ד יו"ד סק"ג. ח"ה יו"ד סק"ט סק"ג ד"ה ובעיקר. ולהעיר מחכמ"א כלל קיא ס"ז. וראה גם בשו"ת שארית יהודא שעה"מ ס"ז (ובד"ח – ביו"ד סכ"ד ד"ה גם). וכבר כתוב הדר הוא בשו"ת תרוה"ד (סוסי רמז), וכ"ה בפרט בזמנינו (ואכ"מ), ועל המורה לשים עין עיונו ולהבחין בין נגע לדם.

והנה, הרצאת דברי המחבר בכאן, שברוין מצ"ע מראה טהור הוא, אלא שהמורה צריך לעיין שאין בו נטי לאדום. ואכ"מ בהשקו"ט שבכ"מ בדינו של צבע ברוין. וכבר הציבו להם ציונים, לדין שנתפשטה ההוראה בדיני טהרה ע"פ הפס"ד שבספר פס"ד להצ"צ [וידוע השקו"ט בזהות המחבר דכו"כ סימנים. ולהעיר מלקו"ש ח"ד ע"י 27 בשוה"ג. ועכ"פ, בר סמכא הוא, ומבני היכלא], שבסק"צ סל"א כתב (והוא העתקת ד' הסד"ט סק"צ סקנ"ב): "כתם הנוטה לשחור וכו' יש להקל בו (כיון דליכא איסורא דאורייתא אלא דרבנן) ומכ"ש המראה הנוטה לצבע ברוין שהוא כעין קליפת הערמונים וכמשקה הקאווע". אלא, שעדיין היד הדוחה נטו"י, דבכתמים דוקא קמיירי. וכן העיר בדרכי"ת סקפ"ח סק"ג בד' הסד"ט.

אולם, מקום הניחו לנו להעיר, שבמפתחות לשו"ת הצ"צ יו"ד סק"ד (נכתבו ע"י המלבה"ד דהוצאה הראשונה שהיו רבנים מובהקים מאנ"ש) כתבו (לאחרי העתקת תוכן התשו"ב במראה אדום שדיחה הרבה אם הוא ספק דאורייתא או חומרא) בזה"ל: "ועמ"ש רבינו בש"ע סע"ב. ומ"ש הסי"ט ב' מ"כ וכ"ה בפ"ת ב' שאילת יעב"ץ צ"ע". ואפרש כוונתם, שבשו"ע אדה"ז סקפ"ח סעיף ב, כתב שהוא גזירת חכמים האחרונים מחכמי הגמ' או גזירת הגאונים. ושוב כתבו, שצ"ע מ"ש בסד"ט סקפ"ח סק"א בשם מצאתי כתוב (וכ"ה בסד"ט סק"צ סקנ"ב) ש"דס הנוטה לצבע ברוין וכו' טהור הוא, ואצ"ל בכתם, לפי שאינו נוטה לאדמומית כ"א לשחור, וכבר שנינו וכו' דיהה מכאן טהור". ומקשים דהרי קיי"ל שאפי' דיהה מן הדיחה טהור, וגם בשחור. וכן ילה"ק עמש"כ בפתי"ש סקפ"ח סק"א בשם שו"ת שאילת יעב"ץ ח"א סמ"ד כדברים האלה [והוא הוא ה"מצאתי כתוב". וכ"כ בשו"ת תשו"י מאהבה שס"ב. חכמת בצלאל נדה יט, ב. ועוד]. ובאמת, קושיא זו מפורשת בכ"מ (פרדס רמונים סקפ"ח בשפתי חכם סק"א. פרי דעה שפתי לוי סק"א. חכמ"א כלל קיא ס"א. ועוד). אלא שבשאלת יעב"ץ עצמו מפורשת כוונתו, במש"כ ש"אינו שחור ולא אפי' דיהה דדיחה שלו אלא שעמוק שלו נוטה קצת לשחרות הדיחה", וכפה"נ שהסד"ט קיצר במקום שאמרו להאריך.

ואוי"ל, שכוונתם (במפתחות) להקשות עמש"כ בשאלת יעב"ץ לעיל מיני, "שאינו לו נטי לאדמומית אלא לשחרות, וכבר שנינו משנה שלימה בשחור עצמו דיהה מכן טהור ולית ב"י ספיקא ולא חומרא מדינא דגמ' כמו בשאר מראות שנחלקו בה". (ואח"כ מסיים עלה, שכ"ש בברוין שאינו שחור ואפי' לא דיהה דדיחה שלו, כנ"ל). ואלה הם הדברים שהועתקו בסד"ט כנ"ל. וע"ז שפיר תמוהי קמתמה, דסו"ס מכיון שאין אנו בקיאתן, יש להחמיר מספיקא, ועד כדי כך שי"ל שהוא ספק דאורייתא (כבגוף התשו"י). אבל בגוף הענין בצבע ברוין אין מקום לספק, כיון שאינו אפי' דיהה מן הדיחה דשחור. ואף שכוונת היעב"ץ ברורה שאינו מדינא דגמ' כ"א מגזירת הגאונים, ודק בלשונו ד"לית ב"י ספיקא ולא חומרא מדינא דגמ' – מ"מ קשיא טובא דסו"ס יש בו ספיקא כיון שא"א בקיאתן במראות דמים. ועוי"ל בפשי, דהא גופא קשיא להו על הסד"ט והפתי"ש שהעתיקו רישא דהשאלת יעב"ץ ולא סיפא, ונותן מקום לטעות שדיחה מן השחור טהור.

[ועצ"ע בגוף ד' היעב"ץ, דלאו רישא סיפא ולאו סיפא רישא, שפתח דבריו יאיר שיש לו נטי לשחרות, ושדיחה מן השחור טהור, ושוב כתב שאינו שחור ולא אפי' דיהה דדיחה, ובסו"ד כ' "ואע"פ שיהא עמוק הרבה אינו אלא כדיחה דשחור שהוא טהור בלא ספק". ולכא"ו נראה מדבריו שמחלק בין ברוין עמוק לברוין כמשקה הקאווי, תדע שכי' "שעמוק שלו קצת נוטה לשחרות הדיחה", ובגמר דבריו נתפס במש"כ "ואע"פ שיהא עמוק הרבה". והיינו שמכיון שמדינא דגמ' ברוין עמוק טהור, הבו דלא לסיף עלה להחמיר בברוין חלש. אלא שאינו מעלה ארוכה כל צרכו, כי ברוין חלש הוא דיהה דברוין עמוק. ולכן נל"פ שר"ל להתיר גם בברוין עמוק, ויובן להנתי"ל שבשחור גזרו רק בדיחה דשחור ולא בנוטה לשחור, וברוין עמוק נוטה לשחור. ולכן לא גרע מדיחה דשחור שטהור מדינא דגמ' לכו"ע (משא"כ בדיחה אדום שנחלקו בגמ'), וכש"כ וק"ו

בברוין אפי עמוק שאינו רק נוטה לדיחה דשחור ומותר גם לדין שמחמירים בדיחה דשחור. ואכ"מ. ושו"מ כע"ז בסי' תא חזי (שי"ל לאחרונה) עי' ריא].

וכן בקדש חזיתי מש"כ הצי"צ עצמו במק"א (בשו"ת ארי"ח סט"ו סק"ה). ונמצא בגוכתי"ק כמפורש בהערות לשעה"מ ח"ה הנדמ"ח בסוה"ס), שמשום מה לא הובא בקודש פנימה בסי' המלקטים יחיו, וז"ל: מראות אלו וכו' אינן שחור כלל, שהרי אפי' גבי דם נדה שעכשיו אין בקיאיין במראות ומטמאין אף דיהה דשחור, עכ"ז מטהרין גרין ובלא, עי' בי"ד סי' קפ"ח ובסי"ט שם סק"א כמראה ברין כו', אלמא דאין שייכי אפילו לדיחה דשחור, ע"כ. ובשו"ת הצי"צ שעה"מ ח"ה הנדמ"ח (או"ח סי"ב) נד' מהדו"ק מתשוי הנ"ל, ושם (ד"ה נראה – ד, סע"ד) מפורש יותר, וז"ל: ועי' בסד"ט סי' קפ"ח סק"א מ"כ, הרי דמטהרין ברין אף בזה"ז שאנו מחמירים בדיחה מן הדיחה דשחור ואדום, אלא ודאי צ"ל דברוין אינו ענין לשחור כלל, וכן במראה גרין ובלוא פסק בשי"ע להקל ערס"י קפ"ח, אע"ג שאנו מטמאין בדיחה הרבה מן דיו כמ"ש רבינו ז"ל שם סק"ב, אם כן צ"ל דמראות הנ"ל אין ענינם אפילו לדיחה דשחור. (אולם, בתשוי הקצרה שנדי' שם בשעה"מ בסי"ג (ד"ה ונידון – ז, ב) נשמטו די' הסד"ט בנוגע לברוין, כיון שבאו הדברים בקיצור, יעו"ש).

וממוצא דבריו אתה למד שכ"ה גם בבדיקות ולא רק בכתמים, ודלא כהמחמירים בזה. וכן קיבלנו בשימוש חכמים. ותיתי לנו שהערנו בזה לכמה מהמו"צ ורבני אנ"ש שיחיו, ונתקבלו דברינו. [ומש"כ בסד"ט ומשם בפס"ד הנ"ל להקל בכתמים דייקא – קאי רק אדיחה דשחור, אבל בברוין יש להקל גם בבדיקות, וכדמוכח גם בדי' הסד"ט עצמו בסק"צ, דאלי"כ סתר משנתו ממש"כ בסקפ"ח (וגם בסק"צ הב"א)]. וכ"כ בשו"ת צי"א ח"ו סכ"ב סק"ה. וכ"ה במקורו בשו"ת שאילת יעביץ להדיא].

אולם אין ביהמ"ד בלא חידוש, שלאחרונה (בשנת תשמ"ו) נדפס שו"ת יפה נוף לבן דורו של הרמ"א, ושם (י"ד סצ"ד. ובארוכה – בסצ"ו ד"ה וליכא. וכ"ה שם בסוה"ס בחי' פוסקים אילן סח סק"א) נטה קו להחמיר במראה ברין. והאחרונים שחתרו להקל לא ראו דבריו. אלא שלא סתם לנו את הדרך לגמרי, עי"ש שכי' (שם סצ"ד) "ואם תחזור למצוא כאלה ויש לחוש לעגון ועגמ"ן תחזור ותשאל", ומי דרפיא בידי. אולם, המעיין היטב בדבריו יראה שמעיקרא ל"ק, דמייירי בברוין הנוטה לאדמומית, וכה"ג לכונ"ע יש להחמיר. (ועכ"ז יש מקום להקל במקום עיגון באופנים מסויימים בדיחה דדיחה דאדום, וכמימי תלתן וכבשר צלי, וכמבואר בכ"מ בנוגע לקרטין וכיו"ב). ובהכי ניחא מה שיש מקשים במש"כ היעב"ץ והסד"ט (ועוד) בלי "מראה הנוטה לצבע ברין" – כי בשם ברין סתם נקי' (גם) כשנוטה לאדום. והכל על מקומו יבוא בשלום.

ומעתה, בנוגע למעשה, צריך המורה להתיישב הרבה בד"ז, ובין יבין את אשר לפניו, כי לפעמים יש בו נטי' לאדמומית, כנראה בתוש. וכן צריך להזהר שבאמת לא יהא בו זיהה דשחור, וכפי שהעיר בחופת חתנים סט"ז ס"א. ועין שלא ראתה בשימוש חכמים, כזה ראה וטהר, בקל יוכל לטעות בין דם לדם. וספרי חכמי הטבע מלאים בד"ז, בריבוי הנטיות למיניהן של סוגי הצבעים, וריבוי סוגים במראה ברין גופא, כולל המכונה red brown ותלוי ב-hue code. (ולהעיר שהמכונה chestnut color ע"ש ערמונים אכן נוטה לאדום. אבל ידוע שכמה סוגים בערמונים). ולאידך גיסא, ידוע אצל יודעי דבר שכמ"פ גושי דם הנראים כשחורים מקורם בריבוי ההצטברות (accumulation) מכמת שכבות של מראה ברין. ודעת לנבון נקל, שדברים שבע"פ א"א רשאי לאומרו בכתב, ואא"פ לכוון המראות בכתב עם הספר, כי עין בעין יראו, ואלו הדברים שנאמרים מפה לאוזן שומעת ועין רואה פא"פ, מראה באצבעו ואומר זה. ולא נצרכה אלא להדגשה, שמוכרח לשאול שאלת חכם שהגיע להוראה (ראה שו"ת חכ"צ סוסי' מו, הובא בסד"ט סוסי' קפח, יעו"ש) בשימוש חכמים (כבמראות ריאה ונגעים. וראה בסוד ישרים להבא"ח ח"ד סי"ח, נד' בסוף שו"ת רב פעלים חח"מ) ובקי בהן ובשמותיהן (עי' ירושלמי נדה ספ"ב) בכל דבר שיש בו צד ספק. ומה גם במראה ברין, שעין ראתה ותעידני, וכן יעידון ויגידון כל מביני מדע, שטבע דם אדום להשתנות לברוין לאחרי משך זמן (ובלי חכמי הטבע oxidization. ובחכ"צ הנ"ל (ועוד) להיפך, ששנוי האויר והבגד גורמים שיתאדם). וכמה מהמורים חשכו עיניהם מראות (להעיר מסי' האשכול הלי' נדה סל"ט. ולהעיר שישנם כמה סוגי עוורון צבעים חלקיים כ-tritanopia וכיו"ב שלא בהכרח מודעים לזה, ולפעמים יכול לגרום למכשול במראות הנוטות לאדום. ואכ"מ), ואיכא די'ע בדמא ולא בטבעא (להעיר מפ"י היעב"ץ בהגהות לנדה כ, ב). ולא כל הרוצה ליטול את השם יבוא ויטול, ומי שיזכה יבתין, וברוך היודע. ודי בזה. ועוד אדיר חפצנו להשתעשע בכ"מ בספרו, אלא שארכו הדברים יתר על המדה, והיום קצר והמלאכה מרובה, ובזה אשים קנצי למלן, והיי ברכה.